

Finanțat de
Uniunea Europeană

Asociația pentru Drepturile Omului

Lex 21

RAPORT ANALITIC

Programul „Satul European”, ed. I, în Nordul țării: succese și lacune în modul de desfășurare a programului, procesul de distribuție a bugetului și calitatea proiectelor implementate

Autor: AO „Asociația pentru Drepturile Omului Lex XXI (ADO Lex XXI)”

„SOCIETATEA CIVILĂ PENTRU INTEGRAREA EUROPEANĂ”

Proiectul este finanțat de Uniunea Europeană și cofinanțat de Fundația „Friedrich Ebert”

www.euromonitor.md

Notă de limitare a responsabilității

Aceast raport a fost produs cu suportul financiar al Uniunii Europene și Fundației „Friedrich Ebert” (FES). Conținutul acesteia reprezintă responsabilitatea exclusivă a proiectului „*Societatea Civilă pentru Integrare Europeană*”, finanțat de Uniunea Europeană și cofinanțat de Fundația „Friedrich Ebert”. Conținutul publicației aparține autorilor și nu reflectă în mod neapărat viziunea Uniunii Europene și Fundației „Friedrich Ebert” (FES). Responsabilitatea exclusivă pentru concluziile și informațiile incluse în acest raport o poartă AO „Asociația pentru Drepturile Omului Lex XXI (ADO Lex XXI)”.

CUPRINS

Abrevieri.....	4
Introducere.....	5
Metodologia de monitorizare.....	7
Capitolul 1: Revizuirea legislației relevante.....	8
Capitolul 2: Evaluarea modului de alocare a bugetului și resurselor în cadrul programului vizat	13
Capitolul 3: Evaluarea calității proiectelor implementate.....	23
Concluzii și recomandări.....	28
Anexe.....	31

ABREVIERI

ADO Lex XXI - Asociația pentru Drepturile Omului Lex XXI

ANI - Autoritatea Națională de Integritate

AO - Asociație Obștească

APC - Autoritățile Publice Centrale

APL - Autoritățile Publice Locale

CNA - Centrul Național Anticorupție

CNCDRL – Consiliul Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale și Locale

CEC – Comisia Electorală Centrală

FES - Fundația „Friedrich Ebert”

FNDRL - Fondul Național pentru Dezvoltare Regională și Locală

HG - Hotărârea Guvernului

INTOSAI - Organizația Internațională a Instituțiilor Supreme de Audit

MIDR - Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale

OSC - Organizațiile Societății Civile

PAS - Partidul Acțiune și Solidaritate

PDM - Partidul Democrat din Moldova

Platforma DA - Platforma Demnitate și Adevăr

PSDE - Partidul Social Democrat European

PSRM - Partidul Socialiștilor din Republica Moldova

PUG - Plan Urbanistic General

UTA - Unitate Teritorială Autonomă

INTRODUCERE

Asociația pentru Drepturile Omului Lex XXI (ADO Lex XXI) este un OSC din Bălți, fondat în anul 2003 de către un grup de studenți de la Facultatea de Drept, în vederea apărării și promovării drepturilor omului în Republica Moldova. Asociația este axată pe realizarea activităților anti-corupție, avansarea integrării europene a Republicii Moldova, promovarea drepturilor omului, a incluziunii sociale și a egalității de gen. Membrii Asociației se auto-califică drept creatori de oportunități pentru tineri, pentru femei, pentru persoane cu nevoi speciale și pentru cetățeni în general, având ca numitor comun dorința de a trăi într-o societate mai inclusivă, mai transparentă și mai echitabilă.

ADO Lex XXI însumează în portofoliul său mai multe proiecte de impact, realizate cu suportul a diversii finanțatori naționali și internaționali, precum Ambasada SUA în Republica Moldova, National Endowment for Democracy, UN Women Moldova, USAID, Ambasada Olandei în Moldova, Fundația Soros Moldova etc. Nu în ultimul rând, Asociația este antrenată continuu în scrierea a sute de petiții, reclamații, cereri de acces la informație și interpelări către diverse instituții-cheie din Republica Moldova, precum ANI, CNA, ministere de resort, primării, etc. În multe dintre aceste cazuri, petițiile se soldează cu succes, iar instituțiile vizate iau atitudine față de problemele reclamate.

În anul 2024, ADO Lex XXI a decis să-și diversifice și să-și adâncească operațiunile de monitorizare pentru a continua și extinde impactul său pozitiv în comunitate. În colaborare cu Uniunea Europeană și Fundația „Friedrich Ebert” (FES), în cadrul proiectului „Societatea Civilă pentru Integrare Europeană”, organizația și-a direcționat atenția către evaluarea modului de alocare a bugetului și resurselor în cadrul programului „Satul European”, ediția I, precum și către evaluarea calității proiectelor implementate. Această extindere a domeniului de monitorizare a fost întreprinsă pentru a amplifica vizibilitatea problemelor existente și pentru a asigura o abordare mai transparentă și participativă a proceselor aferente edițiilor ulterioare ale programului „Satul European”. Autoritățile monitorizate în această evaluare au fost Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale și primăriile din nordul țării participante la programul „Satul European”.

Programul „Satul European” a fost inițiat cu scopul de a sprijini dezvoltarea localităților rurale din Republica Moldova prin finanțarea unor proiecte care să îmbunătățească infrastructura și serviciile locale. Programul a adus rezultate notabile în numeroase localități din Moldova. Spre exemplu, la Mereni și Corjeuți au fost realizate sisteme de alimentare cu apă și canalizare, iar în Hârbovăț și Calfa a fost instalat iluminat stradal. Gimnaziul din Trifănești a fost izolat termic, iar la Cărnățeni s-a construit un parc fotovoltaic, care produce energie pentru comunitate. Acestea sunt doar câteva exemple care demonstrează impactul pozitiv al programului.

Cu toate acestea, implementarea programului a întâmpinat mai multe dificultăți și a fost catalogată de mulți activiști și lideri de opinie ca fiind lentă. Conform informațiilor furnizate de Minister, se observă că multe proiecte au o rată de implementare nesatisfăcătoare (44%, 66%, 43% etc.), deși termenul de implementare a programului, care era de 12 luni, a expirat demult.

Pe o altă notă de idei, Andrei Spînu, Ministrul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale [a precizat](#) pe 10 aprilie 2024 că toate primăriile care au aplicat la ediția 2022 a programului „Satul European” au fost selectate pentru finanțarea proiectelor depuse. La prima vedere, afirmația dată nu pare să reflecte

realitatea de pe teren. Echipa ADO Lex XXI a discutat telefonic cu mai multe primării din nordul țării și a aflat că, de exemplu, unele au participat la ediția 2022-2023 a Programului, însă nu au fost selectate (exemplu: Primăria Făleşti, al cărei primar a fost ales de pe listele Partidului Politic „Partidul Nostru”).

Totuși, pe data de 22 octombrie 2024, echipa ADO Lex XXI a avut o întâlnire productivă cu domnul Mihail Croitoru (director) și domnul Sergiu Cojocaru (director adjunct) de la Oficiul Național de Dezvoltare Regională și Locală. În cadrul acestei întâlniri, s-a menționat că toate proiectele depuse au fost trimise spre finanțare, însă condiționat. Aceasta însemna că primăriile trebuiau să ajusteze anumite aspecte, cum ar fi bugetul. Proiectele care au respectat aceste corecții au fost selectate pentru finanțare, în timp ce cele care nu au efectuat ajustările necesare nu au fost acceptate.

Alte acuzații vizează faptul că majoritatea primăriilor au fost selectate pe criterii politice. Pentru a răspunde acestor acuzații, Andrei Spînu a explicat în aprilie 2024 cum au fost distribuite proiectele din cadrul Programului Național „Satul European” ediția 2022-2023, în funcție de apartenența politică a primarilor:

- ⇒ PDM/PSDE: 127 de proiecte;
- ⇒ PAS: 87 de proiecte;
- ⇒ Platforma DA: 40 de proiecte;
- ⇒ Candidați independenți: 68 de proiecte;
- ⇒ PSRM: 80 de proiecte.

Cu toate acestea, deși cifrele de mai sus indică o distribuție aparent echitabilă a fondurilor de program, echipa ADO Lex XXI a analizat datele unui [raport](#) marca Promo-Lex ce relevă faptul că, aproape 40% din primarii aleși în 2019 au „migrat” la alte partide. Majoritatea primarilor în cauză au migrat, fie formal ori informal, către partidul de guvernământ (exemplu [aici](#)). Astfel, chiar dacă datele din 2022 scot în lumină că 127 de proiecte au fost distribuite către localități conduse de primari afiliați PDM, 87 de proiecte – către localități conduse de primari afiliați PAS etc, aceste date nu mai sunt nici actuale, nici relevante, în lumina traseismului politic acut ce a caracterizat Moldova în perioada anilor 2023-2024¹.

Cu toate acestea, în cadrul ședinței cu domnul Mihail Croitoru (director) și domnul Sergiu Cojocaru (director adjunct) de la Oficiul Național de Dezvoltare Regională și Locală, aceștia au subliniat că astfel de criterii de selecție, precum apartenența politică a primarilor, nu au existat și nu există în procesul de selecție a proiectelor. De asemenea, ei au menționat că Oficiul Național de Dezvoltare Regională și Locală nici nu deține date cu privire la apartenența politică a fiecărui primar.

În contextul celor sus-menționate, raportul dat va evalua alocarea bugetului și resurselor în cadrul programului „Satul European”, verificând dacă acestea au fost distribuite în mod echitabil și eficient, contribuind astfel la dezvoltarea durabilă a comunităților rurale din Republica Moldova. Totodată, vom analiza, în limita posibilităților noastre limitate, calitatea proiectelor implementate pentru a ne asigura că fondurile publice au fost utilizate într-un mod care aduce beneficii concrete cetățenilor.

¹ Exemplu: Cei mai mulți primari aleși la alegerile locale generale din 2019 au fost desemnați de Partidul Democrat din Moldova (actualul PSDE) – 261 de aleși locali. La ora actuală, conform datelor analizate, circa 39% (102) dintre aceștia reprezintă în continuare PSDE, iar circa 52% ar deține o altă apartenență politică, în special fiind vorba de: PAS – 42.

METODOLOGIA DE MONITORIZARE

Scopul monitorizării este evaluarea eficienței, transparenței și impactului programului „Satul European”, ediția I, asupra dezvoltării comunităților rurale din Republica Moldova. Monitorizarea vizează identificarea deficiențelor și propunerea de măsuri specifice pentru îmbunătățirea procesului de alocare și utilizare a fondurilor publice, cu accent special pe regiunea de Nord a țării.

Subiecți ai monitorizării au fost Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale și primăriile din Nordul țării, participante la programul „Satul European”.

Obiectivele monitorizării au constat în:

- Evaluarea procesului de selecție a proiectelor pentru a verifica dacă acesta a fost realizat într-un mod echitabil și fără influențe politice.
- Verificarea respectării termenelor de implementare și a standardelor de calitate stabilite pentru a evalua utilizarea eficientă a resurselor alocate.
- Măsurarea efectelor proiectelor asupra comunităților rurale, atât pe termen scurt, cât și pe termen lung, pentru a determina gradul de îmbunătățire a infrastructurii și a serviciilor locale.

În calitate de metode de cercetare generală au fost utilizate: solicitarea informațiilor oficiale în baza unor scrisori adresate autorităților publice monitorizate; solicitarea informațiilor prin telefon; confruntarea informațiilor din diferite surse, inclusiv din presă; verificarea prezenței informațiilor pe pagina web a Programului și a MIDR, dar și efectuarea de interviuri complexe cu mai multe primării din țară, în perioada aprilie-mai 2024.

Metodologia de monitorizare aferentă capitolului II (Evaluarea modului de alocare a bugetului și resurselor în cadrul programului vizat) și III (Evaluarea calității proiectelor implementate) este similară cu cea utilizată de ADO Lex XXI în cercetările anterioare² și are la bază o serie de indicatori de evaluare cantitativi și calitativi.

Indicatorii cantitativi, exacti și măsurabili, oferă posibilitatea de a măsura și compara activitățile planificate cu cele desfășurate și sunt exprimați în termeni numerici sau procentuali (ex., % proiectelor finalizate în termenul stabilit comparativ cu numărul total de proiecte finanțate; No. persoanelor care beneficiază direct de pe urma proiectelor implementate etc). Indicatorii calitativi pun în evidență opiniile reprezentanților anumitor grupuri țintă, precum primăriile ce au participat la program, fie în calitate de aplicanți ori implementatori, dar și cetățenii beneficiari.

CAPITOLUL 1: Revizuirea legislației relevante

Programul „Satul European” este ghidat de două documente legislative de bază: Legea nr. 438/2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova³ și Legea nr. 27/2022 privind Fondul Național

² Raport de analiză a Bugetului în Domeniul Sportului din Perspectiva de Gen în mun. Bălți (<https://lex21.md/archives/5003>);

Raport alternativ de monitorizare a planului local anticorupție – Florești (<https://lex21.md/archives/3529>).

³ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130212&lang=ro#

pentru Dezvoltare Regională și Locală⁴, împreună cu Regulamentul privind gestionarea mijloacelor financiare ale Fondului Național pentru Dezvoltare Regională și Locală (HG nr. 152/2022)⁵. Detalii cu privire la informațiile prevăzute în aceste acte legislative pot fi studiate mai jos.

Scopurile programului

Autoritățile au anunțat că programul „Satul European”, ediția I, are drept scop consolidarea coeziunii sociale și economice la nivel local, fiind asigurată prin realizarea următoarelor obiective specifice:

- ⇒ dezvoltarea durabilă a localităților;
- ⇒ asigurarea accesului cetățenilor la servicii publice de calitate;
- ⇒ creșterea accesului populației la infrastructura socială;
- ⇒ creșterea gradului de valorificare a oportunităților de atragere a investițiilor din surse externe în cadrul autorităților publice locale.

Termenul limită preconizat pentru efectuarea angajamentelor prevăzute de contractul proiectelor a fost de un an, iar valoarea limită per proiect – 10 milioane lei.

Figura nr. 1: Prezentarea generală a Programului „Satul European”. Sursa: <https://satuleuropean.gov.md/satul-european-editia-2022/>

De unde au fost alocați banii?

Fondul Național pentru Dezvoltare Regională și Locală (FNDRL) este principala sursă de finanțare a programelor de dezvoltare regională și locală. Prin intermediul Fondului, se finanțează proiecte, precum: alimentarea cu apă și canalizare, termoizolarea clădirilor, creșterea atractivității turistice, dezvoltarea infrastructurii economice.

⁴ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130108&lang=ro

⁵ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=140609&lang=ro#

Pentru anul 2022, s-a alocat un buget de circa 970 milioane de lei pentru dezvoltarea regională și locală, dintre care:

- ⇒ 300 milioane de lei - pentru îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare regionale (apeducte, canalizări), dezvoltarea economică a regiunilor prin îmbunătățirea infrastructurii de suport pentru afaceri și crearea locurilor de muncă în regiunile de dezvoltare (Programul de Dezvoltare Regională);

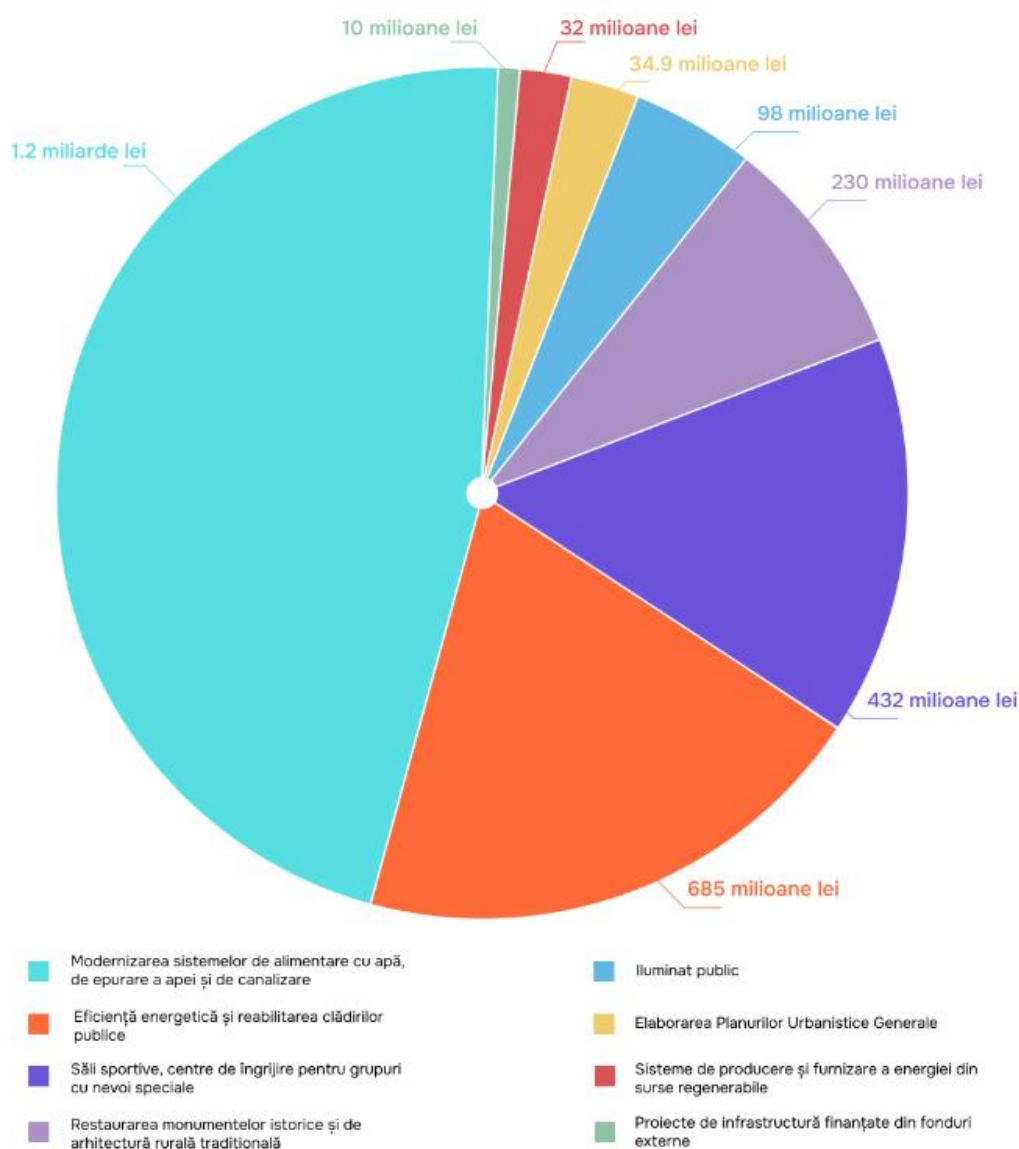

Figura nr. 2: Valoarea totală a proiectelor intrate în concurs în anul 2022

Sursa: <https://satuleuropean.gov.md/satul-european-editia-2022/>

- ⇒ 670 milioane de lei - pentru îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare la nivel de localități, pentru construcția și renovarea infrastructurii sociale (școli, grădinițe, case de cultură, terenuri de joacă pentru copii, terenuri sportive, săli sportive) și măsuri de eficiență energetică (Programul de Dezvoltare Locală).

În figura nr. 2, putem observa că, în anul 2022, au intrat în concurs 724 proiecte de infrastructură, cu o valoare totală de 2 miliarde 800 milioane lei. Cele mai multe proiecte depuse au vizat modernizarea sistemelor de alimentare cu apă, de epurare a apei și de canalizare (1,2 miliarde lei), dar și eficientizarea energetică și reabilitarea clădirilor publice (685 milioane lei).

Valoarea-limită a proiectelor: de la 1 la 10 milioane de lei

- ⇒ 10 mil. lei – pentru construcția, extinderea, reabilitarea, modernizarea sistemelor de alimentare cu apă, de epurare a apei și de canalizare
- ⇒ 3 mil. lei – pentru instalarea iluminatului public
- ⇒ 1 mil. lei – pentru elaborarea PUG
- ⇒ 10 mil. lei – pentru construcția, renovarea, reabilitarea clădirilor publice, inclusiv prin măsuri de îmbunătățire a eficienței energetice
- ⇒ 5 mil. lei – pentru instalarea sistemelor de producere și furnizare a energiei folosind resurse regenerabile;
- ⇒ 10 mil. lei – pentru construcția, reconstrucția edificiilor sportive, inclusiv a edificiilor destinate grupurilor social vulnerabile (centre de îngrijire pentru copii, persoane în etate și persoane cu necesități speciale), inclusiv a infrastructurii medicale
- ⇒ 5 mil. lei – pentru construcția, reconstrucția obiectelor de arhitectură rurală cu interes istoric, grădini, parcuri, peisaje culturale și naturale.

Eligibilitatea aplicanților

- 1) APL-urile de nivelul întâi.
- 2) În cadrul concursului sunt considerate neeligibile următoarele categorii de aplicanți și parteneri:
 - ⇒ Entitățile ce nu au asigurat durabilitatea proiectelor finanțate anterior din Fondul Național pentru Dezvoltare Regională și Locală, precum și în cadrul altor proiecte cu finanțare externă (pe perioada ultimilor 3 ani);
 - ⇒ Entitățile al căror conducător este subiectul unui litigiu aflat spre examinare în instanțe judecătorești ce țin de obiectul investiției;
 - ⇒ Entitățile al căror conducător are antecedente penale.

Proiecte selectate

Au fost [selectate](#) 492 de proiecte, cu o valoare de aproximativ 2 miliarde lei. În mai 2024, MIDR ne-a informat că, din costul total al proiectelor, care constituie 1 892 382 777,92 mdl, la etapa actuală au fost valorificate 1 744 163 610,32 lei, ceea ce constituie circa 90%. La fel, în conformitate cu Planul anual de finanțare a domeniului de dezvoltare locală în anul 2024, aprobat prin Decizia CNCDDL nr. 03/24 din 29.01.2024, pentru programul Satul European au fost aprobate mijloace financiare în sumă de 238 693 775,88 lei, dintre care au fost valorificate 72 811 274,19 lei, soldul rămas spre achitare pentru implementarea proiectelor constituie circa 165 milioane lei.

Din cele 492 de proiecte selectate:

- ⇒ 152 sunt destinate construcției/extinderii/reabilitării/modernizării sistemelor de alimentare cu apă, de epurare a apei și de canalizare;

- ⇒ 120 proiecte - construcția, renovarea/reabilitarea clădirilor publice, inclusiv prin măsuri de îmbunătățire a eficienței energetice;
- ⇒ 71 proiecte - construcția, reconstrucția edificiilor sportive, centre de îngrijire pentru copii, persoane în etate și persoane cu nevoi speciale;
- ⇒ 52 proiecte - restaurarea/reabilitarea/reconstituirea/conservarea monumentelor/structurilor istorice;
- ⇒ 43 proiecte - instalarea iluminatului public;
- ⇒ 35 proiecte - elaborarea planurilor urbanistice generale (PUG);
- ⇒ 11 proiecte – cofinanțarea proiectelor implementate din sursele de asistență externă;
- ⇒ 8 proiecte - instalarea sistemelor de producere și furnizare a energiei folosind resurse regenerabile.

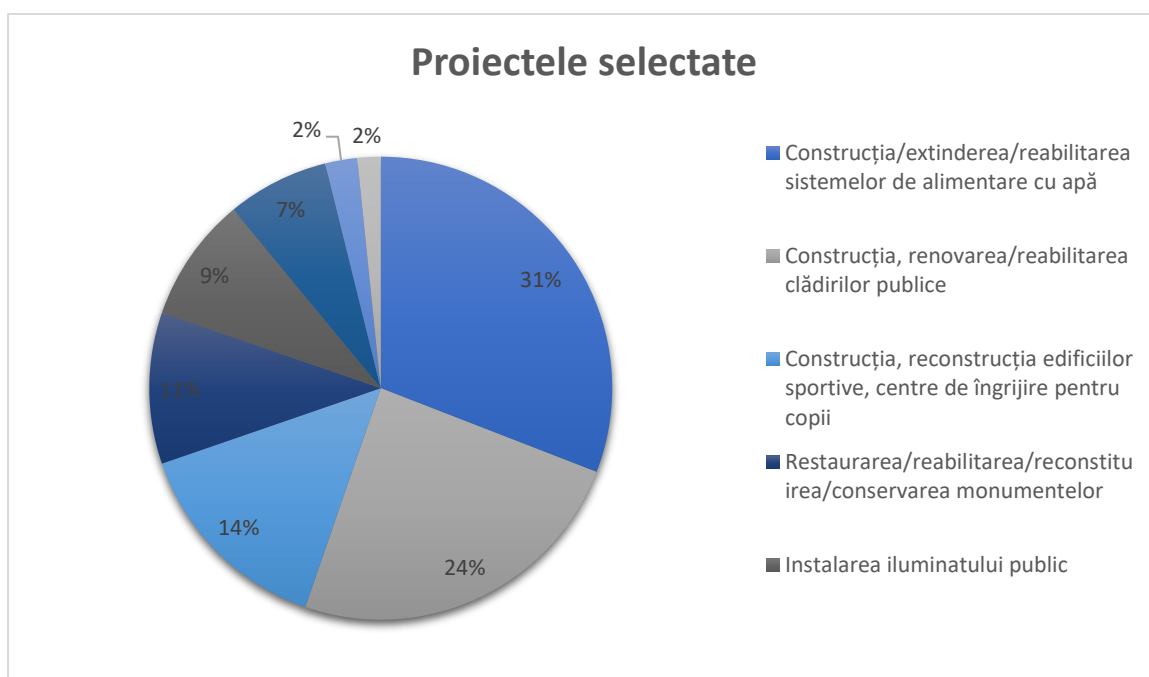

Figura nr. 3: Numărul de proiecte câștigate per categorie funcțională.

Sursa: ADO Lex XXI

Cât despre distribuția geografică a acestor proiecte:

- ⇒ 140 proiecte – au fost înaintate de către Primării amplasate în zona de Nord a țării;
- ⇒ 211 proiecte – au fost înaintate de către Primării amplasate în zona de Centru a țării;
- ⇒ 109 proiecte – au fost înaintate de către Primării amplasate în zona de Sud a țării;
- ⇒ 13 proiecte – au fost înaintate de către Primării ale localităților din componența mun. Chișinău;
- ⇒ 19 proiecte – au fost înaintate de către Primării amplasate în UTA Găgăuzia.

Referitor la rata de finalizare a celor 492 de proiecte selectate, Ministerul ne-a informat oficial:

- Întrebarea: *vă rugăm să ne comunicați care era termenul de finalizare al acestor proiecte, dar și care este rata de finalizare a fiecărui proiect selectat (în %, și cu indicarea bugetelor pentru fiecare proiect).*

Termenul de implementare a proiectelor finanțate în domeniul dezvoltării locale este stabilit de cap. II al Anexei nr.3 a Hotărârii Guvernului nr.152/2022 cu privire la aprobarea Regulamentului privind organizarea concursurilor pentru identificarea, evaluarea și aprobarea proiectelor în domeniul dezvoltării locale în cadrul Programului național „Satul european”, propuse spre finanțare din Fondul național pentru dezvoltare regională și locală: „Durata de implementare a proiectelor finanțate nu poate depăși 12 luni. Termenul de implementare poate fi extins până la 18 luni la decizia entității de implementare a programelor și proiectelor de dezvoltare regională și locală, în conformitate cu principiile și criteriile prevăzute în Manualul operațional al Fondului, aprobat de către Consiliu”, la fel în conform pct.7¹ „Cu titlu de excepție, ținând cont de complexitatea proiectelor, Consiliul Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale și Locale poate stabili termeni rezonabili de implementare a acestora, alții decât durata de implementare indicată în Capitolul II. Termenii vor fi stabiliți în strictă conformitate cu prevederile art. 66 din Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr. 181/2014.”

CAPITOLUL 2: Evaluarea modului de alocare a bugetului și resurselor în cadrul programului vizat

La data de 15 aprilie 2024, Asociația pentru Drepturile Omului Lex XXI a expediat mai multe cereri de acces la informație către MIDR, pentru a afla informații cu privire la (1) bugetul și nr. estimat de beneficiari pentru fiecare dosar depus, (2) criteriile de selecție a celor 492 de proiecte câștigătoare, (3) termenul de finalizare al acestor proiecte alături de rata de finalizare a fiecărui proiect selectat, dar și (4) procentul bugetului epuizat din bugetul total alocat de 2 mld lei.

În cadrul acestui capitol, vom prezenta, pentru trei raioane selectate din regiunea de Nord a țării, bugetul și numărul de beneficiari pentru fiecare dosar selectat, criteriile de selecție a proiectelor câștigătoare, cheltuielile pe cap de locuitor, precum și apartenența politică a primarilor din nordul țării unde s-au câștigat proiecte.

⇒ **Bugetul și numărul de beneficiari**

Pentru fiecare dosar evaluat, vom prezenta detaliat bugetele alocate și estimările privind numărul de beneficiari direcți și indirecti. Apoi, vom examina posibile discrepanțe între sumele alocate și numărul de beneficiari, prin analiza cheltuielilor pe cap de locuitor. Această evaluare va facilita identificarea

Asociația Obștească "Asociația pentru Drepturile Omului Lex XXI" or. Bălți, str. Nicolae Iorga 38, ap.43 Tel: (+ 373) 79707420; E-mail: adolex21@gmail.com https://www.facebook.com/adolexadolex/ Către MINISTERUL INFRASTRUCTURII ȘI DEZVOLTĂRII REGIONALE Republica Moldova, Chișinău, MD-2012 Piața Marii Adunări Naționale 1 Nr. <u>63/24</u> din <u>15.04.2024</u> CERERE DE ACCES LA INFORMAȚIE A.O. "Asociația pentru Drepturile Omului Lex XXI" (ADO Lex XXI) din Bălți, a cărei misiune este apărarea și promovarea drepturilor omului în Republica Moldova, este în proces de monitorizare a modului de selectare și implementare a proiectelor de dezvoltare locală pentru finanțare din mijloacele Fondului național pentru dezvoltare regională și locală în perioada 2022-2023. În acest context, vă rugăm frumos să ne comunicați un răspuns la următoarele întrebări: - Conform Anexei nr.2 la Documentul unic de program pentru anii 2022-2024, au fost selectate 492 de proiecte. Vă rugăm să ne comunicați criteriile prin care au fost selectate aceste proiecte. - De asemenea, vă rugăm să ne comunicați care era termenul de finalizare al acestor proiecte, dar și care este rata de finalizare a fiecărui proiect selectat (în %, și cu indicarea bugetelor pentru fiecare proiect).	
---	---

eventualelor influențe în procesul de alocare a fondurilor, ținând cont de un spectru larg de factori, inclusiv apartenența politică a primarilor.

⇒ **Criteriile de selecție a proiectelor câștigătoare**

Selecția proiectelor câștigătoare s-a bazat pe criterii de eligibilitate clar definite și pe evaluări riguroase, atât administrative, cât și tehnice. Vom prezenta modul în care aceste criterii au fost aplicate și vom furniza exemple concrete de proiecte câștigătoare pentru a ilustra procesul de selecție. Această secțiune va ajuta la înțelegerea principiilor care au ghidat alocarea fondurilor și la identificarea oricăror posibile discrepanțe sau abateri de la normele stabilite.

⇒ **Apartenența politică a primarilor**

Analiza apartenenței politice a primarilor din localitățile unde s-au câștigat proiecte este importantă pentru a oferi o imagine clară asupra distribuției fondurilor. Vom prezenta date obiective referitoare la apartenența politică a primarilor și vom compara aceste informații cu distribuția proiectelor aprobate. Această analiză va ajuta la identificarea oricăror tendințe în procesul de alocare a fondurilor, contribuind astfel la o mai bună înțelegere a modului în care au fost distribuite resursele.

CRITERIILE DE SELECȚIE A PROIECTELOR CÂȘTIGĂTOARE

Conform informațiilor furnizate de către MIDR prin răspunsul cu Nr. 06/1-2331 din 26.04.2024 (Anexa 1), „criteriile de selectare a proiectelor depuse în cadrul concursurilor de proiecte pentru includerea în Documentul unic de program sunt descrise în [Ghidul de aplicare](#) la concursul de selectare a proiectelor de dezvoltare locală (ediția 2022), aprobat prin Decizia Consiliului Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale și Locale nr. 06/22 din 18.03.2022”.

Astfel, ADO Lex XXI a examinat minuțios Ghidul de aplicare la concurs și a identificat următoarele criterii de evaluare:

- ⇒ Proiectul contribuie la îndeplinirea obiectivelor, indicatorilor de rezultat și de realizare a Măsurilor.
- ⇒ Proiectul asigură conformarea cu prevederile documentelor de politici ale localității sau din sectorul vizat, regulamentelor și documentelor strategice relevante.
- ⇒ Proiectul contribuie la ameliorarea situației grupului țintă și corespunde necesităților acestora.
- ⇒ Investițiile propuse sunt clar formulate în raport cu problemele majore, situația curentă și evoluțiile preconizate.
- ⇒ Obiectivele proiectului sunt clare, realizabile și ușor verificabile, și răspund problemelor identificate.
- ⇒ Sunt prezentate în mod clar rezultatele și produsele proiectului prin indicatorii de realizare imediată și a indicatorilor fizici propuși pentru monitorizarea progresului în implementare.
- ⇒ Propunerea de proiect este clară, coerentă, realistă și fezabilă (cu referire la operațiunile propuse, termenele de realizare) și se bazează pe o analiză de opțiuni fundamentată corect și pe o nevoie corect estimată a investițiilor în termeni de capacități, extinderi și reabilitări, îmbunătățiri ale sistemului de operare existent, în corelare cu evoluția cererii.

- ⇒ Proiectul este viabil din punct de vedere economic și financiar și are efecte socio-economice pozitive.
- ⇒ Propunerea de buget corespunde acțiunilor descrise în partea tehnică.
- ⇒ Aplicantul a identificat acțiunile necesare pentru asigurarea continuității proiectului.
- ⇒ Aplicantul prezintă modul în care rezultatele obținute prin proiect vor produce efecte și după finalizarea acestuia.

BUGETUL, NR. ESTIMATIV DE BENEFICIARI ȘI APARTENENȚA POLITICĂ A PRIMARULUI PENTRU FIECARE DOSAR DEPUȘ

Conform datelor expediate de către MIDR prin răspunsul cu Nr. 06/1-2331 din 26.04.2024 (Anexa 1), la Programul „Satul European”, ediția I, au fost depuse 203 de proiecte aferente regiunii de Nord a țării (din numărul total de 724 de proiecte depuse). Respectiv, circa 28% dintre proiectele depuse au parvenit de la primării situate în regiunea de Nord a Republicii Moldova.

Dintre aceste 203 de proiecte depuse în regiunea de Nord a țării, 140 au fost desemnate câștigătoare, după cum urmează:

- ⇒ raionul Ocnița: 7 proiecte câștigătoare din cele 8 proiecte depuse (rata de câștig: 87,5%)
- ⇒ raionul Rîșcani: 8 proiecte câștigătoare din cele 9 proiecte depuse (rata de câștig: 88,8%)
- ⇒ raionul Fălești 15 proiecte câștigătoare din cele 24 proiecte depuse (rata de câștig: 62,5%)
- ⇒ raionul Briceni: 10 proiecte câștigătoare din cele 15 proiecte depuse (rata de câștig: 66,6%)
- ⇒ raionul Dondușeni: 7 proiecte câștigătoare din cele 12 proiecte depuse (rata de câștig: 58,3%)
- ⇒ raionul Drochia: 12 proiecte câștigătoare din cele 20 proiecte depuse (rata de câștig: 60%)
- ⇒ raionul Edineț: 9 proiecte câștigătoare din cele 21 proiecte depuse (rata de câștig: 42,8%)
- ⇒ raionul Florești: 19 proiecte câștigătoare din cele 28 proiecte depuse (rata de câștig: 67,8%)
- ⇒ raionul Glodeni: 16 proiecte câștigătoare din cele 25 proiecte depuse (rata de câștig: 64%)
- ⇒ municipiul Bălți: 1 proiect câștigător din cele 2 proiecte depuse (rata de câștig: 50%)
- ⇒ raionul Sîngerei: 11 proiecte câștigătoare din cele 15 proiecte depuse (rata de câștig: 73,3%)
- ⇒ raionul Soroca: 16 proiecte câștigătoare din cele 24 proiecte depuse (rata de câștig: 66,6%)

În urma demersurilor întreprinse, nu am reușit să obținem informații detaliate privind numărul de beneficiari preconizați și bugetul fiecărui proiect depus, nici prin intermediul paginii web a Programului „Satul European” și nici prin răspunsurile primite la cererile de acces la informație adresate Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale⁶. Informațiile disponibile pe pagina web a programului se limitează la o [hartă](#) care indică numărul de proiecte depuse pe regiuni, fără detalii suplimentare referitoare la bugetele alocate sau la beneficiarii preconizați.

Răspunsurile primite de la Minister prin adresele Nr. 06/1-2329 din 26.04.2024 (Anexa 2) și Nr. 06/1-2639 din 16.05.2024 (Anexa 3) oferă o imagine generală asupra bugetelor și numărului de beneficiari pentru proiectele selectate. În absența unor informații mai specifice, analiza noastră va fi limitată în

⁶ În cele din urmă, Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale ne-a furnizat datele solicitate pe 15 august, însă acestea au fost transmise cu mult peste termenul prevăzut de legislația privind accesul la informațiile de interes public, având în vedere că solicitarea noastră a fost depusă pe 15 aprilie. Din păcate, aceste informații au fost primite după ce raportul de monitorizare fusese deja finalizat, limitând astfel posibilitatea de a le integra în analiza inițială.

ceea ce privește evaluarea detaliată a alocării resurselor în cadrul programului „Satul European”, ceea ce prezintă o provocare în realizarea unei evaluări cuprinzătoare a impactului proiectelor.

Astfel, drept alternativă, vă invităm să vizualizați în tabelul de mai jos date exacte cu privire la bugetul fiecărui proiect câștigător alături de numărul preconizat de beneficiari al fiecărui proiect, cheltuielile pe cap de locuitor & apartenența politică a primarilor din localitățile vizate. Dat fiind numărul mare de proiecte depuse & câștigătoare, am selectat trei raioane din Nordul țării care au fost supuse analizei: raionul Fălești (24 de proiecte depuse & 15 proiecte câștigătoare), raionul Ocnița (8 proiecte depuse & 7 proiecte câștigătoare), precum și raionul Rîșcani (9 proiecte depuse & 8 proiecte câștigătoare)⁷. Ulterior, vom analiza alocarea fondurilor în baza apartenenței politice a primarilor și cheltuielilor pe cap de locuitor, pentru a identifica primăriile către care s-au alocat cele mai mari sume de bani.

Tabelul 1. Bugetul fiecărui proiect câștigător alături de numărul preconizat de beneficiari al fiecărui proiect, cheltuielile pe cap de locuitor & apartenența politică a primarilor din localitățile analizate (raioanele Fălești, Rîșcani și Ocnița). Sursa: ADO Lex XXI în baza datelor furnizate de MIDR.

Denumirea proiectului	Locația proiectului	Bugetul proiectului (MDL)	Numărul preconizat de beneficiari	Cheltuieli pe cap de locuitor (MDL)	Apartenența politică a primarului (date CEC, 2023)	Rezultate cantitative primare
Apă la robinet pentru locuitorii satului Fălești Noi	Primăria com. Fălești Noi, r-nul Fălești	993 946,37	2000	496,97	Partidul Politic Partidul Social Democrat European	1 fântână arteziană construită
Alimentarea cu apă a satului Călugăr, raionul Fălești	Primăria com. Călugăr, r-nul Fălești	6 074 331,20	2061	2 947,27	Partidul Politic „Partidul Nostru”	3,7 km de rețele de distribuție a apei potabile construite
Construcția sistemelor de aprovizionare cu apă a satului Răuțel	Primăria s. Răuțel, r-nul Fălești	12 435 701,26	3897	3 191,09	Partidul Politic „Partidul Acțiune și Solidaritate”	- 34,1 m de rețele de alimentare cu apă construite - 2 turnuri de apă construite.
Alimentarea cu apă a satului Egorovca, raionul Fălești	Primăria com. Egorovca, r-nul Fălești	10 297 559,79	800	12 871,95	Candidat Independent	10 km de rețea exterioară de alimentare cu apă
Apă pentru o viață mai bună a locuitorilor din satul Hitrești, comuna	Primăria com. Sărata Veche, r-nul Fălești	5 077 871,45	589	8 621,17	Partidul Politic Partidul Social	11,2 km de rețele de apeduct construite

⁷ Cele trei raioane selectate din nordul țării—Fălești, Ocnița și Rîșcani—au fost alese pentru analiză datorită numărului semnificativ de proiecte depuse și finanțate cu succes în aceste zone. Concret, în raionul Fălești au fost depuse 24 de proiecte, dintre care 15 au fost câștigătoare; în raionul Ocnița au fost depuse 8 proiecte, dintre care 7 au fost câștigătoare; iar în raionul Rîșcani au fost depuse 9 proiecte, dintre care 8 au fost câștigătoare.

Sărata Veche, raionul Fălești					Democrat European	
Construcția rețelelor de alimentare cu apă în satul Popovca, comuna Natalievca, raionul Fălești	Primăria com. Natalievca, r-nul Fălești	7 919 071,68	878	9 019,44	Partidul Politic „Partidul Nostru”	13,815 de km de rețele de aprovizionare cu apă construite
Renovarea și extinderea rețelei de iluminat stradal din comuna Albinețul Vechi, Fălești	Primăria com. Albinețul Vechi, r-nul Fălești	2 594 043,08	2186	1 186,66	Candidat Independent	18 km de rețea de iluminat stradal, construită
Extinderea sistemului de iluminat stradal în com Risipeni	Primăria com. Risipeni, r-nul Fălești	467 648,91	1950	239,81	Partidul Politic Partidul Social Democrat European	2,7 km de rețea de iluminat stradal, instalată
Iluminare stradală eficientă în satul Izvoare, raionul Fălești	Primăria s. Izvoare, r-nul Fălești	358 632,03	543	660,46	Partidul Politic „Partidul Acțiune și Solidaritate”	3,5 km de rețea de iluminat stradal construită
Extinderea iluminatului public stradal în satul Musteața, raionul Fălești	Primăria s. Musteața, r-nul Fălești	670 784,00	950	706,08	Partidul Politic „Partidul Nostru”	8,692 km de rețea de iluminat stradal construită
Construcția sistemului de iluminat public stradal al satului Pîrlița, raionul Fălești	Primăria s. Pîrlița, r-nul Fălești	1 575 600,00	2045	770,46	Partidul Politic Partidul Social Democrat European	22,2 km de rețea de iluminat stradal, construită
Termoizolarea fațadei la Grădinița de copii din satul Ilenuța, raionul Fălești	Primăria s. Ilenuța, r-nul Fălești	1 052 126,23	95	11 075,01	Partidul Politic „Partidul Nostru”	- 1 instituție educațională reconstruită
Lucrări de amenajare a stadionului din satul Năvîrneț, raionul Fălești	Primăria s. Năvîrneț, r-nul Fălești	2 626 172,48	478	5 494,08	Candidat Independent	- 1 stadion multifuncțional (teren de sport), reconstruit și dotat cu 15 unități de echipament sportiv; - 1 set de mobilier /utilaj instalat - 3 instituții de menire socială, beneficiare de

						infrastructura sportivă reabilitată
Construcția terenului de joacă pentru copii, adiacent instituției de educație timpurie din satul Taxobeni, comuna Taxobeni, raionul Fălești	Primăria com. Taxobeni, r-nul Fălești	996 683,00	257	3 837,14	Partidul Politic „Partidul Acțiune și Solidaritate”	- 1 teren de joacă pentru copii cu suprafața de 32m x 27 m, amenajat în 4 sectoare de joacă și dotat cu echipament - 2 instituții de menire socială, beneficiare de infrastructura sportivă dezvoltată
Construcția sistemului de apeduct în satul Bîrnova, raionul Ocnița	Primăria s. Bîrnova, r-nul Ocnița	9 450 670,99	2 249	4 202,16	Partidul Politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”	24,9 km de rețelele de distribuție a apei, construite
Finalizarea construcției sistemului de aprovizionare cu apă în comuna Grinăuți-Moldova, raionul Ocnița	Primăria com Grinăuți-Moldova, r-nul Ocnița	7 556 444,65	1 652	4 574,12	Candidat Independent	21,334 km de rețele exterioare de alimentare cu apă, construite
Procurarea separată și instalarea corpurilor de iluminat stradal	Primăria s. Sauca, r-nul Ocnița	826 961,55	1 568	527,39	Candidat Independent	320 corpuri de iluminat stradal, instalate
Alimentarea cu energie electrică a iluminatului stradal exterior în satul Clocușna, raionul Ocnița	Primăria s. Clocușna, r-nul Ocnița	1 369 334,61	2 093	654,24	Partidul Politic „Partidul Acțiune și Solidaritate”	27 km de rețea de iluminat stradal, construită
Blocul sanitar pentru elevi în cadrul Gimnaziului, satul Dîngeni, raionul Ocnița	Primăria s. Dîngeni, r-nul Ocnița	1 296 845,00	134	9 667,94	Partidul Politic „Partidul Acțiune și Solidaritate”	1 instituție educațională de tip gimnaziu, reconstruită
Reabilitarea (reparația capitală) a clădirii cu numărul nr. cadastral 6203105215.01, construcția rețelelor ingineresti exterioare aferente	Primăria or. Otaci, r-nul Ocnița	4 852 895,34	16 500	294,11	Candidat Independent	1 instituție de menire socială, reabilitată și amenajată (Punct de Asistență Medicală Urgentă)

(electricitate, gaz, apă-canalizare), construcția garajului cu 3 boxe, amenajarea teritoriului adiacent pentru organizarea Punctului de asistență medicală urgentă „Otaci”, str. Pavel Corceaghin, orașul Otaci, raionul Ocnița						
Reparația Casei de cultură, satul Gîrbova, raionul Ocnița	Primăria s. Gîrbova, r-nul Ocnița	1 859 849,40	1 202	1547,29	Partidul Politic „Partidul Acțiune și Solidaritate”	-1 instituție culturală (Casa de Cultură) renovată și dotată
Construcția apeductului din comuna Braniște, raionul Rîșcani	Primăria com. Braniște, r-nul Rîșcani	4 892 951,63	657	7 447,41	Partidul Politic „Partidul Acțiune și Solidaritate”	6 km de rețea de alimentare cu apă, construită
Îmbunătățirea serviciilor de alimentare cu apă în satul Dămășcani, raionul Rîșcani	Primăria or. Costești, r-nul Rîșcani	7 973 640,32	310	25 721,42	Partidul Politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”	5,7 km de rețele apeduct, construite
Asigurarea securității populației prin instalarea corpurilor de iluminat stradal în satul Hiliuți	Primăria s. Hiliuți, r-nul Rîșcani	340 190,60	250	1 360,76	Partidul Politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”	5,5 km de rețea de iluminat stradal, reabilitată
Construcția anexei Grădiniței de copii din satul Aluniș, raionul Rîșcani	Primăria s. Aluniș, r-nul Rîșcani	1 466 291,11	83	17 666,15	Partidul Politic Partidul Social Democrat European	1 instituție educațională (grădiniță), reconstruită
Implementarea măsurilor de eficiență energetică a clădirii IP Liceul Teoretic „Recea” din satul Recea, raionul Rîșcani	Primăria com. Recea, r-nul Rîșcani	4 750 226,73	342	1 389,55	Partidul Politic Partidul Social Democrat European	1 instituție educațională (liceu) renovată
Construcția terenului de tenis și dotarea cu utilaj sportiv în cadrul Stadionului sportiv multifuncțional din	Primăria s. Corlăteni, r-nul Rîșcani	993 488,34	5 500	180,63	Partidul Politic „Partidul Acțiune și Solidaritate”	- 1 teren de tenis cu suprafața de 612 m2, modernizat - 3 instituții de menire socială,

satul Corlăteni, raionul Rîșcani						beneficiare de infrastructura sportivă dezvoltată
Dotarea cu fotolii teatrale și sistemul de încălzire a sălii mari de concerte a Casei de cultură din orașul Rîșcani	Primăria or. Rîșcani, r-nul Rîșcani	1 471 817,00	12 000	122,65	Partidul Politic „Partidul Nostru”	1 instituție culturală (casă de cultură) dotată
Îmbunătățirea calității și aspectului infrastructurii publice rurale prin reabilitarea și modernizarea Casei de cultură din satul Pociumbăuți, raionul Rîșcani	Primăria s. Pociumbăuți, r-nul Rîșcani	120 166,67	800	150,2	Partidul Politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”	1 instituție culturală (casă de cultură) dotată

Concluzii generale cu privire la cele 30 proiecte analizate:

- ⇒ Partidul Acțiune și Solidaritate (PAS) a câștigat 8 din cele 30 proiecte vizate (26%). Partidul Social Democrat European și candidații independenți au câștigat câte 6 proiecte fiecare (20%), iar Partidul Nostru și Partidul Socialiștilor din Republica Moldova (PSRM) – câte 5 proiecte fiecare (16%).
- ⇒ În raioanele selectate, 13,4% localități sunt conduse de primari afiliați Partidului Acțiune și Solidaritate (PAS), 21,9% - Partidului Social Democrat European, 12,1% – Partidului Nostru, 23,1% – Partidului Socialiștilor din Republica Moldova (PSRM), și 7,3% – sunt independenți.
- ⇒ Discrepanța între datele prezentate în punctele #1 și #2 (Figura nr. 4) generează semne de întrebare cu privire la procesul de selecție și la posibilele influențe care ar putea favoriza localitățile conduse de primari afiliați Partidului Acțiune și Solidaritate (PAS). Totuși, această diferență poate fi explicată, în parte, prin neparticiparea suficientă a altor primării la concurs sau prin calitatea variabilă a proiectelor depuse.

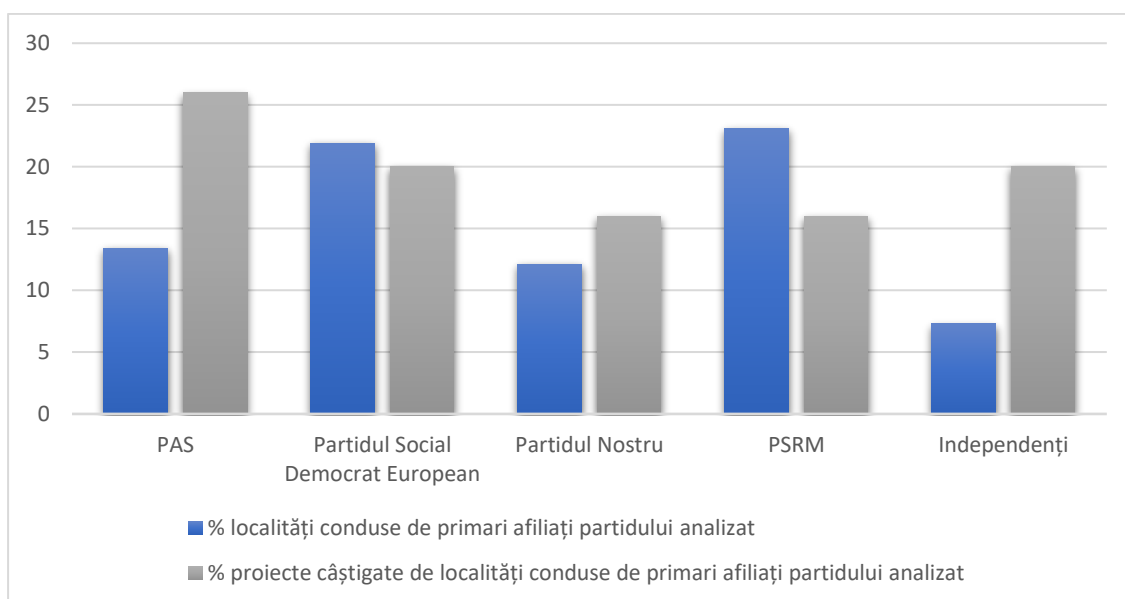

Figura nr. 4: Procentul localităților conduse de primari afiliați anumitor partide în contrapondere cu procentul de proiecte câștigate de fiecare partid analizat

Sursa: Calculele ADO Lex XXI

- ⇒ Proiectele cu cele mai mari cheltuieli pe cap de locuitor au fost observate în localitățile conduse de primari din PAS și PSDE. De exemplu, construcția anexei Grădiniței de copii din satul Aluniș, raionul Rîșcani, localitate condusă de un primar PSDE, a avut cheltuieli de 17 666,15 MDL pe cap de locuitor, în timp ce cheltuielile medii pe cap de locuitor ale celor 30 de proiecte analizate sunt de 4 554,1 MDL pe cap de locuitor. În mod similar, proiectul de îmbunătățire a serviciilor de alimentare cu apă în satul Dămășcani, condus de un primar PSRM, a avut cheltuieli de 25 721,42 MDL pe cap de locuitor.
- ⇒ Proiectele cu cele mai scăzute cheltuieli pe cap de locuitor au fost observate în localitățile conduse de primari din Partidul Nostru și candidați independenți. De exemplu, dotarea cu fotolii teatrale și sistemul de încălzire a Casei de cultură din orașul Rîșcani, condus de un primar din Partidul Nostru, a avut cheltuieli de 122,65 MDL pe cap de locuitor. În mod similar, reabilitarea punctului de asistență medicală urgentă din orașul Otaci, condus de un candidat independent, a avut cheltuieli de 294,11 MDL pe cap de locuitor.
- ⇒ Per general, cheltuielile medii pe cap de locuitor în cadrul tuturor celor 30 de proiectele analizate, în funcție de partidul politic din fruntea Primăriilor selectate spre finanțare, relevă următoarele realități:

Tabelul 2. Cheltuielile medii per beneficiar în cadrul celor 30 proiecte analizate

Partidul politic	Cheltuieli medii per capita (MDL), în cadrul celor 30 proiecte analizate
Partidul Acțiune și Solidaritate (PAS)	1.694,57
Candidat Independent	1.240,26

Partidul Politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”	4.955,57
Partidul Politic Partidul Social Democrat European	2.044,74
Partidul Politic „Partidul Nostru”	1.075,33
Localitate cu primar afiliat guvernării	1.694,57
Localitate cu primar neafiliat guvernării	1.569,89

Sursa: Calculele ADO Lex XXI

- ⇒ Proiectele de iluminat stradal au scos în lumină diferențe semnificative în costurile per kilometru de rețea construită. Extinderea sistemului de iluminat stradal în com. Risipeni a costat 467 648,91 MDL pentru 2,7 km de rețea, rezultând într-un cost de aproximativ 173,20 MDL pe metru. Comparativ, extinderea rețelei de iluminat stradal din comuna Albinețul Vechi a costat 2 594 043,08 MDL pentru 18 km de rețea, rezultând într-un cost de aproximativ 144,11 MDL pe metru, indicând o utilizare mai eficientă a fondurilor⁸. În același timp, extinderea iluminatului public stradal în satul Musteța a costat 670 784,00 MDL pentru 8,692 km de rețea, rezultând într-un cost de aproximativ 77,17 MDL pe metru, ceea ce sugerează o eficiență și mai mare în utilizarea fondurilor.
- ⇒ Proiectele de alimentare cu apă au scos la iveală, de asemenea, variații semnificative în costurile per kilometru de rețea construită. Construcția sistemelor de aprovizionare cu apă a satului Răuțel a costat 12 435 701,26 MDL pentru 34,1 km de rețea, rezultând într-un cost de aproximativ 364,76 MDL pe metru. Comparativ, construcția sistemului de apeduct în satul Bîrnova a costat 9 450 670,99 MDL pentru 24,9 km de rețea, rezultând într-un cost de aproximativ 379,23 MDL pe metru. Construcția rețelelor de alimentare cu apă în satul Popovca, comuna Natalievca, a costat 7 919 071,68 MDL pentru 13,815 km de rețea, rezultând într-un cost de aproximativ 573,31 MDL pe metru, sugerând o utilizare mai puțin eficientă a fondurilor⁹.
- ⇒ Proiectele de reabilitare a infrastructurii sociale au arătat, de asemenea, variații în utilizarea fondurilor. Lucrările de amenajare a stadionului din satul Năvîrneț au avut un cost total de 2 626 172,48 MDL pentru 478 beneficiari, rezultând într-un cost de 5 494,08 MDL pe cap de locuitor. În mod similar, reabilitarea Casei de cultură din satul Gîrbova a avut un cost total de 1 859 849,40 MDL pentru 1 202 beneficiari, rezultând într-un cost de 1 547,29 MDL pe cap de locuitor.

⁸ Cu toate acestea, s-ar putea ca diferența dintre costuri să rezulte din circumstanțe obiective.

⁹ Cu toate acestea, s-ar putea ca diferența dintre costuri să rezulte din circumstanțe obiective.

CAPITOLUL 3: Evaluarea calității proiectelor implementate

Pentru a evalua calitatea proiectelor implementate, cu accent pe regiunea de Nord a Republicii Moldova, echipa ADO Lex XXI a expediat o serie de cereri de acces la informație către Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, dar și către mai multe primării din Nordul Republicii Moldova. Prin aceste cereri, am încercat să aflăm termenul de finalizare al proiectelor câștigătoare, rata de finalizare a fiecărui proiect selectat, dar și % bugetului epuizat din bugetul total alocat de 2 mld lei.

Cu privire la termenul limită de finalizare a proiectelor câștigătoare, Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale ne-a comunicat următoarele:

Termenul de implementare a proiectelor finanțate în domeniul dezvoltării locale este stabilit de cap. II al Anexei nr. 3 a Hotărârii Guvernului nr. 152/2022 cu privire la aprobarea Regulamentului privind organizarea concursurilor pentru identificarea, evaluarea și aprobarea proiectelor în domeniul dezvoltării locale în cadrul Programului național „Satul european”, propuse spre finanțare din Fondul național pentru dezvoltare regională și locală: „Durata de implementare a proiectelor finanțate nu poate depăși 12 luni. Termenul de implementare poate fi extins până la 18 luni la decizia entității de implementare a programelor și proiectelor de dezvoltare regională și locală, în conformitate cu principiile și criteriile prevăzute în Manualul operațional al Fondului, aprobat de către Consiliu”, la fel în conform pct. 7¹ „Cu titlu de excepție, ținând cont de complexitatea proiectelor, Consiliul Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale și Locale poate stabili termeni rezonabili de implementare a acestora, alții decât durata de implementare indicată în Capitolul II. Termenii vor fi stabiliți în strictă conformitate cu prevederile art. 66 din Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr. 181/2014.”

Termenul standard de 12 luni pentru finalizarea proiectelor a expirat în iulie 2023. Cu toate acestea, până în decembrie 2023, adică la 18 luni de la demararea proiectelor, în cele 11 raioane din nordul Republicii Moldova și municipiul Bălți, au fost realizate cu succes doar [86 de proiecte din cele 140](#) planificate, ceea ce reprezintă aproximativ 61%.

Conform calculelor echipei ADO Lex XXI, în mai 2024, adică la aproape doi ani de la demararea proiectelor, în cele 11 raioane din nordul Republicii Moldova și municipiul Bălți, au fost realizate cu succes doar 120 de proiecte din cele 140 planificate, ceea ce reprezintă aproximativ 86%.

Aceste rate de implementare sugerează întârzieri semnificative și posibile probleme de implementare care trebuie abordate pentru a îmbunătăți eficiența și eficacitatea programului pe viitor¹⁰.

Cele 20 de proiecte nefinalizate în Nordul Republicii Moldova, alături de rata lor de implementare, pot fi vizualizate în tabelul de mai jos.

¹⁰ În cadrul ședinței din 22 octombrie cu domnul Mihail Croitoru, director, și domnul Sergiu Cojocaru, director adjunct, de la Oficiul Național de Dezvoltare Regională și Locală, aceștia au explicat că întârzierile în implementarea proiectelor nu țin neapărat de competențele Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale sau ale Oficiului de Dezvoltare Regională și Locală. Ei au subliniat că una dintre principalele cauze ale acestor întârzieri este capacitatea redusă a unor antreprenori de a implementa proiecte complexe, precum și unele decalaje în respectarea calendarului de activități de către autoritățile publice locale. Acești factori ar fi contribuit la ritmul mai lent de realizare a proiectelor planificate.

Tabelul 3. Cele 20 de proiecte nefinalizate în Nordul Republicii Moldova, alături de rata lor de implementare. Sursa: ADO Lex XXI în baza datelor furnizate de MIDR

Denumirea proiectului	Locația	Rata de implementare (mai 2024)
Crearea accesului la educație timpurie prin reabilitare, modernizare și reconstrucția Grădiniței de copii din satul Domulgeni - „Investim în viitorul tău”	Primăria s. Domulgeni, r-nul Florești	38%
Sporirea calității vieții locuitorilor comunei Vișoara prin asigurarea accesului la sanitație	Primăria com. Vișoara, r-nul Glodeni	41%
Construcția sistemului de canalizare a apelor uzate din satul Petrușeni, raionul Glodeni	Primăria s. Petrușeni, r-nul Glodeni	44%
Reconstrucția acoperișului pe șarpanta din lemn în patru pante și învelitori din țiglă metalică al IP Gimnaziul din satul Vărnău, raionul Soroca	Primăria com. Vărnău, r-nul Soroca	50%
Restaurarea conacului „Russo” din satul Măcăreuca, comuna Cotova, raionul Drochia	Primăria com. Cotova, r-nul Drochia	53%
Reabilitarea (reparația capitală) a clădirii cu numărul nr. cadastral 6203105215.01, construcția rețelelor ingineresti exterioare aferente (electricitate, gaz, apă-canalizare), construcția garajului cu 3 boxe, amenajarea teritoriului adiacent pentru organizarea Punctului de asistență medicală urgentă „Otaci”, str. Pavel Corceaghin, orașul Otaci, raionul Ocnița	Primăria or. Otaci, r-nul Ocnița	57%
Construcția rețelelor de alimentare cu apă în satul Popeștii de Sus, raionul Drochia	Primăria s. Popeștii de Sus, r-nul Drochia	63%
Construcția apeductului din comuna Braniște, raionul Rîșcani	Primăria com. Braniște, r-nul Rîșcani	63%
Renovarea termică a edificiului Gimnaziu-grădiniță din satul Trifănești, raionul Florești	Primăria com. Trifănești, r-nul Florești	74%
Construcția rețelelor de alimentare cu apă în comuna Hincăuți, localitățile Hincăuți și Clișcăuți, raionul Edineț	Primăria com. Hincăuți, r-nul Edineț	76%
Reparația cantinei Gimnaziului din satul Dușmani, raionul Glodeni	Primăria s. Dușmani, r-nul Glodeni	76%
Conectarea satului Rădulenii Vechi, raionul Florești, la conducta de apă Bălți-Soroca și rețele sătești de apeduct și canalizare din satul Rădulenii Vechi, raionul Florești (etapa I, rețele de apă)	Primăria s. Rădulenii Vechi, r-nul Florești	85%
Lucrări de amenajare a stadionului din satul Năvîrnet, raionul Fălești	Primăria s. Năvîrnet, r-nul Fălești	88%
Reparația capitală a acoperișului IP Gimnaziul „Viorel Ciobanu”	Primăria com. Șuri, r-nul Drochia	91%
Alimentarea cu apă a satului Călugăr, raionul Fălești	Primăria com. Călugăr, r-nul Fălești	93%
Conectarea orașului Sîngerei la apeductul Bălți-Soroca-Sîngerei: construcția a două rezervoare de apă potabilă și	Primăria or. Sîngerei, r-nul Sîngerei	93%

reabilitarea rețelelor de alimentare cu apă din orașul Sîngerei, etapa I		
Sistem de canalizare a unor obiecte social culturale în comuna Pepeni, raionul Sîngerei, etapa II	Primăria com. Pepeni, r-nul Sîngerei	97%
Sanitație pentru Bilicenii Vechi	Primăria com. Bilicenii Vechi, r-nul Sîngerei	99%

Sursa: Calculele ADO Lex XXI

Analizând cele 20 de proiecte nefinalizate în Nordul Republicii Moldova, observăm variații semnificative în ratele de implementare, care se situează între 38% și 99%. Proiectele cu rate de implementare ridicate, cum ar fi „Sanitație pentru Bilicenii Vechi” (99%) și „Sistem de canalizare a unor obiecte social culturale în comuna Pepeni, raionul Sîngerei” (97%), demonstrează un progres semnificativ și o gestionare eficientă a resurselor. Alte proiecte notabile includ „Conectarea orașului Sîngerei la apeductul Bălți-Soroca-Sîngerei” (93%) și „Alimentarea cu apă a satului Călugăr, raionul Fălești” (93%).

Proiectele cu rate de implementare moderate, cum ar fi „Construcția rețelelor de alimentare cu apă în comuna Hincăuți, raionul Edineț” (76%) și „Reparația cantinei Gimnaziului din satul Dușmani, raionul Glodeni” (76%), arată un progres stabil, dar indică necesitatea unei monitorizări continue pentru a asigura finalizarea la timp. Alte proiecte din această categorie includ „Renovarea termică a edificiului Gimnaziu-grădiniță din satul Trifănești, raionul Florești” (74%) și „Construcția rețelelor de alimentare cu apă în satul Popeștii de Sus, raionul Drochia” (63%).

Există și proiecte cu rate de implementare scăzute, cum ar fi „Crearea accesului la educație timpurie prin reabilitare, modernizare și reconstrucția Grădiniței de copii din satul Domulgeni” (38%) și „Sporirea calității vieții locuitorilor comunei Vișoara prin asigurarea accesului la sanitație” (41%). Aceste proiecte necesită o atenție deosebită pentru a identifica și depăși obstacolele care împiedică progresul.

Pentru a evalua calitatea proiectelor implementate în Nordul țării, am contactat mai multe primării din regiunea monitorizată, utilizând atât e-mailul, cât și telefonul. Iată răspunsurile primite:

Primăria or. Glodeni: La data de 17 aprilie 2024, Primăria or. Glodeni ne-a comunicat, în scris, că a implementat cu succes proiectul „Lucrări de renovare și dotări la IET nr. 5 din orașul Glodeni” în cadrul programului „Satul European”, ediția I. Proiectul a inclus renovarea acoperișului, cu un cost de 934,509.86 MDL, dotări în valoare de 898,672.93 MDL, și responsabil tehnic - 10,279.60 MDL. Valoarea totală a proiectului este de 1,843,462.39 MDL, beneficiind 334 copii și 52 angajați ai instituției. Rata de implementare a proiectului este de 100%, fără dificultăți întâmpinate. Primăria or. Glodeni a evaluat eficacitatea programului cu 10 puncte din 10.

Primăria or. Florești: Primăria or. Florești a răspuns la data de 17 aprilie 2024, în scris, menționând că a implementat proiectul „Supraetajarea edificiului administrativ/sportiv a stadionului orașenesc Florești”. Bugetul planificat a fost de 5,808,049 MDL, iar execuția a fost de 5,745,780.09 MDL. Rata de implementare a proiectului este de 100%, fără dificultăți întâmpinate. Eficacitatea programului a fost evaluată cu 8 puncte din 10. Primăria or. Florești a recomandat Ministerului să asigure finanțarea la timp, fără întârzieri.

Primăria mun. Soroca: La data de 19 aprilie 2024, Primăria mun. Soroca ne-a informat, în scris, că a finalizat proiectul „Condiții mai bune pentru copii de vârstă preșcolară din instituția de educație timpurie nr. 5 „Andrieș”, municipiul Soroca”. Bugetul planificat a fost de 1,708,000 MDL, iar execuția a fost de 1,231,205.86 MDL. Rata de implementare a proiectului este de 100%, fără dificultăți întâmpinate. Eficacitatea programului a fost evaluată cu 10 puncte din 10. Primăria mun. Soroca a mulțumit Ministerului pentru oportunitățile oferite și posibilitatea de a dezvolta comunitatea.

Primăria or. Rîșcani: La data de 19 aprilie 2024, Primăria or. Rîșcani ne-a comunicat, în scris, că a implementat proiectul „Dotarea cu fotolii teatrale și sistemul de încălzire a sălii mari de concert a Casei de Cultură Rîșcani”. Bugetul planificat a fost de 1,711,055.98 MDL, iar execuția a fost de 1,671,817 MDL. Rata de implementare a proiectului este de 100%, fără dificultăți întâmpinate.

Primăria or. Edineț: În urma unei conversații telefonice cu reprezentanții Primăriei or. Edineț, am aflat că aceasta a participat la programul „Satul European” în 2022 și a fost selectată învingătoare. Cu toate acestea, Primarul de Edineț a exprimat unele obiecții în raport cu desfășurarea programului. Acesta a menționat că etapele de transfer au fost tergiversate, iar fondurile au fost întârziate în mod constant, creând dificultăți în implementarea proiectelor și afectând eficiența generală. De asemenea, primăria a remarcat că au fost acceptate primării care nu aveau documentație tehnică adecvată în același mod ca și cele care aveau documentele necesare. În opinia lui, aceasta a dus la percepția că nu toți participanții au fost tratați în mod egal și că programul ar fi fost populist. Primăria Edineț a recunoscut că, deși programul „Satul European” este un concept bun de încurajare a dezvoltării locale, există aspecte care necesită îmbunătățiri. Primăria a subliniat importanța unui sistem de evaluare mai riguros și transparent pentru a asigura că doar primăriile cu documentație tehnică adecvată și planuri de proiect bine dezvoltate primesc finanțare.

Primăria or. Fălești: Primăria orașului Fălești a avut experiențe mixte în cadrul programului „Satul European”. Participând atât la prima ediție din 2022, cât și la „Satul European Expres”, și depunând din nou un dosar în 2024, primăria nu a fost selectată în edițiile din 2022 și 2023. În 2022, primăria a primit o scrisoare informând că nu a fost selectată din cauza neacumulării punctelor necesare. La solicitarea de a primi detalii suplimentare, nu au primit răspunsuri concrete, ceea ce a generat frustrări și suspiciuni privind corectitudinea procesului de selecție. Primarul este de părere că deciziile au fost influențate de factori politici, iar pachetul de acte din 2022 nici măcar nu ar fi fost deschis, conform impresiilor lor.

Primăria a venit cu propunerea de a crea un program separat pentru orașe, argumentând că orașele au nevoi diferite și necesită finanțare mai mare comparativ cu satele, dat fiind numărul mai mare de locuitori și complexitatea problemelor de infrastructură, cum ar fi reparația stațiilor de epurare care necesită investiții semnificative.

O altă problemă semnalată de primăria orașului Fălești este lipsa garanțiilor în procesul de selecție a proiectelor. Investițiile în documentația necesară pentru depunerea proiectelor nu sunt protejate, astfel că primarii cheltuiesc bani publici fără a avea siguranța că proiectele vor fi selectate. Primarul sugerează un model similar proiectelor europene, unde inițial se propune ideea proiectului sau o schiță, și doar după selecție se investesc fonduri suplimentare pentru detalii și avize. Aceasta ar permite o utilizare mai eficientă a resurselor publice și ar oferi primăriilor o certitudine mai mare în ceea ce privește selecția, în opinia primarului de Fălești.

În concluzie, analiza răspunsurilor primite de la primăriile din regiunea monitorizată a evidențiat câteva tendințe și perspective comune. În general, primăriile au apreciat pozitiv implementarea proiectelor, evidențiind rata ridicată de realizare și finalizarea cu succes a majorității acestora, fără a întâmpina dificultăți semnificative. Totuși, au fost semnalate și unele observații critice, în special referitoare la întârzierile în transferul fondurilor și la necesitatea unui proces mai transparent și echitabil de selecție a proiectelor. De asemenea, unii primari au propus îmbunătățiri pentru viitoarele ediții ale programului, cum ar fi crearea unui program distinct pentru orașe și introducerea unor mecanisme de protecție a investițiilor publice. Aceste observații sugerează că, deși programul „Satul European” a avut un impact pozitiv asupra dezvoltării locale, există aspecte care ar putea beneficia de ajustări pentru a asigura un proces mai eficient și echitabil.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Concluzii:

- ⇒ Programul „Satul European” a fost inițiat cu scopul de a sprijini dezvoltarea localităților rurale din Republica Moldova prin finanțarea unor proiecte care să îmbunătățească infrastructura și serviciile locale.
- ⇒ Fondul Național pentru Dezvoltare Regională și Locală (FNDRL) este principala sursă de finanțare a programelor de dezvoltare regională și locală. Prin intermediul Fondului, se finanțează proiecte, precum: alimentarea cu apă și canalizare, termoizolarea clădirilor, creșterea atractivității turistice, dezvoltarea infrastructurii economice.
- ⇒ Pentru anul 2022, au fost [selectate](#) 492 de proiecte, cu o valoare de aproximativ 2 miliarde lei.
- ⇒ Programul „Satul European” ediția I a adus rezultate notabile în numeroase localități din Moldova. Spre exemplu, la Mereni și Corjeuți au fost realizate sisteme de alimentare cu apă și canalizare, iar în Hârbovăț și Calfa a fost instalat iluminat stradal. Gimnaziul din Trifănești a fost izolat termic, iar la Cârnașeni s-a construit un parc fotovoltaic, care produce energie pentru comunitate. Acestea sunt doar câteva exemple care demonstrează impactul pozitiv al programului.
- ⇒ În prezent, informațiile privind dosarele depuse (bugetele și numărul de beneficiari corespunzătoare fiecărui proiect depus) nu sunt disponibile publicului larg, ceea ce limitează vizibilitatea și încrederea în procesul de selecție. Totodată, sunt [publicate](#) doar date referitoare la denumirile proiectelor selectate și la autoritățile publice locale beneficiare de fonduri, fără a preciza bugetele și numărul de beneficiari pentru fiecare proiect învingător.
- ⇒ Un alt aspect ce merită menționat este lipsa justificărilor publicate pentru proiectele neaprobat. Publicarea unei scurte explicații pentru fiecare proiect respins ar facilita înțelegerea criteriilor de selecție și ar contribui la sporirea transparenței decizionale.
- ⇒ Se observă că MIDR nu publică pe pagina sa web rapoartele post-implementare pentru proiectele realizate. Aceste rapoarte ar trebui să includă informații despre ceea ce s-a realizat efectiv, durata de implementare, costurile totale, precum și rezultatele evaluărilor externe, acolo unde este cazul.
- ⇒ În plus, deși termenul standard de implementare a fost stabilit la 12 luni, multe proiecte sunt încă în desfășurare la aproape doi ani de la lansarea lor. Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării

Regionale a atribuit unele restanțe autorităților publice locale, care s-au confruntat cu dificultăți în respectarea planurilor de activități, ori capacității reduse a antreprenorilor de a gestiona proiecte complexe, aspect care nu ține neapărat de competența Ministerului.

- ⇒ Este clar că autoritățile publice locale au nevoie de mai mult sprijin tehnic și financiar pentru a pregăti și implementa proiecte de calitate. MIDR, împreună cu suportul oferit de Guvernul Poloniei, va iniția curând un program de instruire privind atragerea și gestionarea fondurilor dedicat APL-urilor, dar rămâne de văzut cât de eficient va fi acesta în sprijinirea primăriilor.

Recomandări către Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale:

- ⇒ Ar fi binevenit ca MIDR să publice detalii complete despre toate proiectele depuse și câștigătoare, incluzând bugetul alocat și numărul de beneficiari aferente fiecărui proiect. Acest lucru ar asigura o mai mare transparență și ar permite monitorizarea publică a modului de alocare a fondurilor. În plus, se recomandă ca MIDR să publice pe pagina sa web rapoartele post-implementare pentru proiectele realizate. Aceste rapoarte ar trebui să includă informații despre ceea ce s-a realizat efectiv, durata de implementare, costurile totale, precum și rezultatele evaluărilor externe, acolo unde este cazul.
- ⇒ Este esențial ca alocarea fondurilor să fie realizată pe baza unor criterii stricte și transparente, care să asigure utilizarea eficientă a resurselor și să evite favoritismele politice. Se recomandă adoptarea și implementarea standardelor internaționale de audit, cum ar fi cele propuse de Organizația Internațională a Instituțiilor Supreme de Audit (INTOSAI). Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, împreună cu Curtea de Conturi, ar trebui să revizuiască și să consolideze procesele de audit intern și extern, asigurându-se că toate cheltuielile sunt monitorizate riguros și că există o trasabilitate clară a fondurilor publice. De asemenea, ar trebui stabilit un mecanism de evaluare independentă, care să includă experți din sectorul public și privat, pentru a monitoriza modul de aplicare a acestor standarde și pentru a raporta periodic despre eficiența utilizării fondurilor.
- ⇒ Este recomandată modificarea art. 11 al [Regulamentului](#) cu privire la organizarea și funcționarea Consiliului Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale și Locale, astfel încât reprezentanții organizațiilor necomerciale și ai experților din societatea civilă să fie incluși ca membri cu drept de vot, nu doar participanți fără drept de vot. Credem că această modificare va asigura o implicare reală și efectivă a societății civile în procesul decizional, garantând o transparență sporită și o evaluare obiectivă a proiectelor propuse.
- ⇒ Ministerul ar putea să comunice public motivele pentru care anumite proiecte nu au fost selectate. În acest sens, se recomandă publicarea fișelor de evaluare tehnică și administrativă ale proiectelor, care să includă detalii despre punctajele acordate și criteriile de evaluare utilizate. Aceasta ar contribui la clarificarea procesului de selecție, ar spori transparența și ar elimina suspiciunile de favoritism politic, asigurând totodată că toate proiectele sunt evaluate într-un mod obiectiv și echitabil.
- ⇒ Având în vedere nevoile diferite ale orașelor comparativ cu satele, este recomandată crearea unui program separat pentru orașe, cu finanțare adecvată și priorități specifice. Acest program ar trebui să se concentreze pe problemele de infrastructură urbană și să ofere finanțare suficientă pentru proiectele complexe. Orașele, având un număr mai mare de locuitori și nevoi infrastructurale mai complexe, necesită o abordare distinctă.

- ⇒ Primăriile ar trebui să primească garanții că proiectele lor vor fi selectate înainte de a investi în documentații ce necesită resurse financiare suplimentare. Un model similar proiectelor europene, unde inițial se propune o schiță a proiectului, ar putea fi implementat pentru a proteja resursele publice. Acest lucru ar reduce riscul ca primăriile să investească resurse semnificative în proiecte care nu vor fi selectate.
- ⇒ Având în vedere întârzierile în implementarea proiectelor, este necesară, pe viitor, o regândire a termenelor de implementare pentru a reflecta complexitatea proiectelor și pentru a asigura finalizarea lor la timp. Pentru edițiile ulterioare ale programului „Satul European”, se recomandă stabilirea unor termene realiste și oferirea de suport continuu pentru depășirea obstacolelor.
- ⇒ Primăriile ar trebui să beneficieze de suport tehnic și financiar adecvat pentru a pregăti documentația necesară și pentru a dezvolta proiecte de calitate. Instruirile oferite de Minister ar trebui să fie adaptate la nevoile specifice ale fiecărei primării.

Recomandări către Primării:

- ⇒ Primăriile ar trebui să fie mai proactive în identificarea și aplicarea pentru oportunitățile de finanțare disponibile.
- ⇒ Primăriile ar trebui să colaboreze mai strâns cu experți tehnici încă din faza de concepere a proiectelor, pentru a asigura fezabilitatea și eficiența acestora. Implicarea timpurie a specialiștilor poate preveni problemele tehnice și financiare ulterioare.
- ⇒ Pentru a evita descalificarea cererilor din start, primăriile ar trebui să investească în pregătirea și dezvoltarea unor documentații de proiecte bine-fundamentate și complete.
- ⇒ În cazurile în care cererile de finanțare nu sunt aprobate, primăriile ar trebui, dacă e posibil, să solicite clarificări detaliate pentru a înțelege motivele respingerii și a îmbunătăți aplicațiile viitoare.
- ⇒ Este recomandat ca primăriile să participe activ la sesiunile de instruire organizate de MIDR, adaptând cunoștințele dobândite la nevoile și realitățile locale, pentru a îmbunătăți pregătirea și implementarea proiectelor.
- ⇒ Primăriile ar trebui să elaboreze strategii pe termen lung pentru dezvoltarea locală, aliniate cu nevoile comunității și prioritățile de infrastructură, astfel încât să poată accesa și gestiona eficient fondurile disponibile.
- ⇒ După obținerea finanțării, primăriile trebuie să monitorizeze constant progresul proiectelor și să raporteze orice dificultăți întâmpinate, pentru a obține sprijin în timp util și a asigura succesul implementării.
- ⇒ Pentru a testa idei noi și inovatoare, primăriile ar putea să considere solicitarea de finanțare pentru proiecte pilot, care pot servi drept modele de succes pentru inițiative viitoare.

ANEXA NR. 1

Ministerul Infrastructurii
și Dezvoltării Regionale
al Republicii Moldova

Nr.06/1-2331 din 26.04.2024

Asociația pentru Drepturile Omului Lex XXI

La nr. 63/24 din 15.04.2024

e-mail: adolex21@gmail.com

Cu referire la demersul privind prezentarea informațiilor despre procesul de implementare a proiectelor de dezvoltare locală, comunicăm următoarele:

- Întrebarea: *Conform Anexei nr.2 la Documentul unic de program pentru anii 2022-2024, au fost selectate 492 de proiecte. Vă rugăm să ne comunicați criteriile prin care au fost selectate aceste proiecte.*

Criteriile de selectare a proiectelor depuse în cadrul concursurilor de proiecte pentru includerea în Documentul unic de program sunt descrise în Ghidul de aplicare la concursul de selectare a proiectelor de dezvoltare locală (ediția 2022), aprobat prin Decizia Consiliului Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale și Locale nr. 06/22 din 18.03.2022. (https://satuleuropean.gov.md/wp-content/uploads/2022/04/Ghid-concurs_28.03.docx)

- Întrebarea: *vă rugăm să ne comunicați care era termenul de finalizare al acestor proiecte, dar și care este rata de finalizare a fiecărui proiect selectat (în %, și cu indicarea bugetelor pentru fiecare proiect).*

Termenul de implementare a proiectelor finanțate în domeniul dezvoltării locale este stabilit de cap. II al Anexei nr.3 a Hotărârii Guvernului nr.152/2022 cu privire la aprobarea Regulamentului privind organizarea concursurilor pentru identificarea, evaluarea și aprobarea proiectelor în domeniul dezvoltării locale în cadrul Programului național „Satul european”, propuse spre finanțare din Fondul național pentru dezvoltare regională și locală: „Durata de implementare a proiectelor finanțate nu poate depăși 12 luni. Termenul de implementare poate fi extins până la 18 luni la decizia entității de implementare a programelor și proiectelor de dezvoltare regională și locală, în conformitate cu principiile și criteriile prevăzute în Manualul operațional al Fondului, aprobat de către Consiliu”, la fel în conform pct.7¹ „Cu titlu de excepție, ținând cont de complexitatea proiectelor, Consiliul Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale și Locale poate stabili termeni rezonabili de implementare a acestora, alții decât durata de implementare indicată în Capitolul II. Termenii vor fi stabiliți în strictă conformitate cu prevederile art. 66 din Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr. 181/2014.”

- Întrebarea: *La data curentă, care este % bugetului epuizat din bugetul total alocat de 2 mld lei?*

Din costul total al proiectelor, care constituie 1 892 382 777,92 mdl, la etapa actuală au fost valorificate 1 744 163 610,32 lei, ceea ce constituie circa 90%.

La fel, în conformitate cu Planul anual de finanțare a domeniului de dezvoltare locală în anul 2024, aprobat prin Decizia CNCDR nr. 03/24 din 29.01.2024, pentru programul Satul European au fost aprobate mijloace financiare în sumă de 238 693 775,88 lei, dintre care au fost deja valorificate 72 811 274,19 lei, soldul rămas spre achitare pentru implementarea proiectelor constituie circa 165 milioane lei.

Complementar, găsiți anexat rata finalizării proiectelor la ziua de azi.

- Întrebarea: *Mai mulți activiști și lideri de opinie au catalogat realizarea programului SATUL EUROPEAN drept lentă. Cum comentați aceste declarații?*

Actualmente, procesul de implementare a Programului se realizează în conformitate cu Planul anual de finanțare și graficul de executare a lucrărilor pentru fiecare proiect.

Secretar de stat

Digitally signed by Mandare Ana
Date: 2024.04.30 12:22:34 EEST
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

Ana MARDARE

Ex.: Elena Corevan
Tel.: (+373) 25-05-32
e-mail: elena.corevan@mde.gov.md

ANEXA NR. 2

Ministerul Infrastructurii
și Dezvoltării Regionale
al Republicii Moldova

Nr.06/1-2329 din 26.04.2024

Asociația pentru Drepturile Omului Lex XXI

e-mail: adolex21@gmail.com

Cu referire la demersul privind proiectele de infrastructură depuse în cadrul Programului Satul European în 2022, comunicăm următoarele.

Programului Național „Satul European” a fost conceput în anul 2022, ca mecanism de finanțare din bugetul de stat a inițiativelor investiționale ale autorităților publice locale de nivelul I. În urma desfășurării concursului, au fost înregistrate 728 dosare cu note conceptuale depuse care au urmat procedura de evaluare administrativă, tehnică și financiară.

Drept urmare, prin Hotărârile Guvernului nr. 536/2022 și 912/2022, în Documentul unic de program au fost incluse 496 de proiecte de dezvoltare locală spre finanțare din FNDRL, cu perioada de implementare 2022-2023.

Complementar menționăm că, progresul în implementarea proiectelor de dezvoltare locală se evidențiază prin analiza realizării indicatorilor setați, conform anexei, repartizați pe domenii de intervenție.

Un aport esențial în cadrul desfășurării proiectelor de dezvoltare locală îl are planificarea bugetară, care a fost aprobată prin Decizia CNCDDL nr.13/22 din 08.08.2022 (https://midr.gov.md/files/shares/Decizia_13_din_08_08_2022.pdf), prin intermediul căreia au fost prezentate informații referitoare la costul total al proiectelor, inclusiv sumele solicitate din FNDRL și alocațiile beneficiarilor.

Anexe – 3 file

Secretar de stat

Digitally signed by **Mardare Ana**
Date: 2024.04.30 12:28:29 EEST
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

Ana MARDARE

Ex.: Elena Cerevan
Tel.: (022) 25-05-32
e-mail: elena.cerevan@midr.gov.md

Piața Marii Adunări Naționale nr. 1, Chișinău, MD-2012, tel. +373-22-25-05-93, fax +373-22-23-40-64
E-mail: secretariat@midr.gov.md Pagina web: www.midr.gov.md

ANEXA NR. 3

Ministerul Infrastructurii
și Dezvoltării Regionale
al Republicii Moldova

Nr.06/1-2639 din 16.05.2024

Asociația pentru Drepturile Omului Lex XXI

e-mail: adolex21@gmail.com

Cu referire la demersul privind proiectele de infrastructură depuse în cadrul Programului Satul European în 2022, comunicăm următoarele.

Informația privind bugetul total al proiectelor, inclusiv pe fiecare proiect în parte, cu sumele solicitate din FNDRL și alocațiile beneficiarilor a fost deja expediată prin scrisoarea nr.06/1-2329 din 26.04.2024 sub formă de link.

La fel, conform solicitării privind beneficiarii pentru fiecare proiect din cadrul programului, vă remitem atașat indicatorii de produs și rezultat care include și numărul estimativ de beneficiari.

Anexe – 1 fișier.

Secretar de stat

Digitally signed by Mardare Ana
Date: 2024.05.17 16:18:46 EEST
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

Ana MARDARE

ANEXA NR. 4

Ministerul Infrastructurii
și Dezvoltării Regionale
al Republicii Moldova

Nr.06/1-2332 din 26.04.2024

Asociația pentru Drepturile Omului Lex XXI

La nr. 65/24 din 15.04.2024

e-mail: adolex21@gmail.com

Cu referire la demersul privind prezentarea informațiilor referitoare programelor de dezvoltare locală, comunicăm următoarele:

- *Întrebarea: Ce lecții ați învățat din programul SATUL EUROPEAN lansat în 2022, în special în ceea ce ține de rata lentă de implementare a programului și multiplele întârzieri de transferare a fondurilor, ce au fost raportate de către mai multe Primării din țară?*

Rapoartele privind implementarea atât a Programului Satul European ediția 2022 cât și rapoartele privind implementarea Documentului Unic de Program, precum și gradul înalt de valorificare a mijloacelor din Fondul Național de Dezvoltare Regională și Locală, dimpotrivă indică un progres substanțial. Întârzierile de transferare a fondurilor care au avut loc în trimestrul III al anului 2023 din cauza unor neconcordanțe în alocarea mijloacelor financiare, iar spre finele anului 2023 toate aceste întârzieri au fost recuperate din perspectiva alocării finanțării.

În prezent restanțe la implementare au doar acele autorități publice locale care nu au reușit să respecte planul de activități al proiectului, întrucât Programul Satul European este implementat prin management direct de către autoritățile publice locale. În vederea sprijinirii autorităților publice locale prin dezvoltarea competențelor acestora în a implementa proiecte, Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale a elaborat un program de instruire care va fi implementat deja pe parcursul anului 2024.

- *Întrebarea: În designul metodologiei programului SATUL EUROPEAN EXPRES și SATUL EUROPEAN PÂNĂ ÎN 2028, ce modificări ați efectuat (în criterii de selecție, regulament, practici financiare etc), pentru a corecta lacunele programului SATUL EUROPEAN lansat în 2022?*

Satul European Expres și Satul European ediția 2022 reprezintă programe de finanțare din Fondul Național de Dezvoltare Regională și Locală. În cadrul Programelor de dezvoltare locală nu există proiecte până în 2028, iar Programul Național de dezvoltare locală „Satul European” pentru anii 2024 – 2028, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.216/2024, reprezintă document de politici și nu prevede criterii de selectare a proiectelor. Criteriile de selecție, regulamentele și ghidul aplicantului se elaborează pentru fiecare apel de propuneri separate, fiind supus consultărilor publice respective cu toate modificările operate, inclusiv pentru a răspunde unor provocări întâmpinate în implementarea edițiilor anterioare, au fost formulate într-o manieră participativă cu implicarea tuturor părților vizate.

Secretar general

Digitally signed by Turcanu Angela
Date: 2024.05.03 11:37:26 EEST
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

Angela TURCANU

Ex.: Elena Corevan
Tel.: (022) 25-65-32
e-mail: elena.corevan@miir.gov.md

